

Velence varázsa I-III.

Gyulaffy Tamás kalandos utazása az Úr Ezeröttszáznegyvenkilencedik esztendejében

Velence varázsa - Észak vonzásában - A hazatérés

Ezt a könyvet édesanyámnak, édesapámnak és szeretett bátyámnak ajánlom, akik nélkül ez az írás soha nem született volna meg.

Első fejezet

Amint a felkelő Nap bíborszíne lassan sárgássá olvadt, az első vakító fénysugarak, mint elhajított csillogó dárdák találták el a magas Campanile arany angyalfiguráját, hogy százfelé szikrázva szórják szét tündöklésüket.

Gyulaffy Tamás fejét leszegte, szeme még nem szokott hozzá ehhez a reggeli ragyogáshoz, amelyet a tenger fodrain táncoló fény játéka is megsokszorozott.

A Piazza San Marco csaknem üresen, elhagyatva ásítózott, mintha most ébredt volna mély álmából, csupán néhány szolga sietett reggeli teendője után, nem beszélve azon titkos találgákból visszatérő nemesurakról, akik már palotájuk otthonos kényelmére gondoltak, miközben Velence valamelyik kies sikátora felé igyekeztek.

Tamás az óratoronyra pillantott, tekintete elidőzött egy perce az aranycsillagos kék mezőben álló oroszlánszobron, s azon elmélkedett, hogy a szárnyas állatnál találóbb jelképet maga sem tudott volna elképzelni, mely a Serenissima szárnyaló dicsőségét és tengeri hatalmát oly kifejezően hirdette volna.

Töprengését a két mór figurája által megkongatott harang zengése szakította félbe, és az óralapra tekintve sietve megállapította, hogy Sandro, Velencében szerzett új barátja már több, mint egy órája tartózkodik a Palazzo Ducale-ben, és még mindig nem lát senkit a palota árkádsora előtt, kivéve az egész éjen át strázsáló őriséget.

A hosszú útra gondolt, mely elkövetkező napjaiban várt rá, arra az útra, melynek végén újra láthatja az ő Magyarországot, Veszprém várát, ám legfőképpen igazi otthonát, a Gyulaffy-házat.

Öröm volt szívében, de érzett valami furcsa keserűséget is, hiszen az elmúlt két hónap megannyi történése, a lagúnák városának pompája, Velence titokzatossága és százféle

nyelvtől hangos zszibongása, kitörölhetetlenül ívódott emlékezetének legféltettebb zugába.

Visszagondolt a Loredan mester műhelyében végigdolgozott lázas órákra, mikor a fegyverkovácsolás ősi fortélyait próbálta meg saját kézzel matériába önteni. Még most is lobogott szemében az olvasztókemence tüze, érezte az izzó fémből kipattanó szikrák, a füst és a korom sajátos egyvelegét, a sokféle kigőzölögéstől nehéz levegő szagát. Mennyi próbálkozás után sikerült elkészítenie mestermunkáját, azt a velencei stílusú tört, mely díszes hüvelyében most az oldalán függött!

Megelevenedtek előtte az ötvösműhelyben eltöltött hosszú órák is, mikor a gondosan megrajzolt minta alapján egy kehely elkészítésébe fogott, hogy az arany megmunkálásának, a forrasztásnak és a filigrándíszítésnek megannyi csínját-bínját tökélyre vigye.

Most is látta a drágakövek villódzását, a rubin mélyvörös tüzét, a smaragd előkelő zöldjét, a sejtelmesen csillogó opált, aztán a zafírokat, berilleket, topázokat, az óriásira növekedett gyöngyöket és a csiszolt gyémántköveket, melyeket mindig különös gonddal illesztett foglalatukba.

S most itt állt a Piazzetán, Alessandro Loredanra, Guiseppe Loredan legidősebb fiára várva, akit ő csak Sandrónak hívott, tekintettel arra a bensőséges baráti vonzalomra, mely szinte észrevétlenül fejlődött ki kettejük között.

Jóleső érzéssel gondolt arra, hogy Sandróval együtt fogja megtenni a hazafelé vezető utat, mivel barátját a Velencei Köztársaság első patríciausa, a doge bízta meg fontos küldetéssel, ám ennek mibenléte titkos természetű volt ez idáig,

és az utolsó utasításokat Sandro csak az utazás előtti órákban vehette át a doge egyik bizalmasától.

A várakozás lassú perceiben Tamás velencei emlékei közt kutatott, melyek mint színes mozaikdarabok, világosak és sötétek, aranytól csillogóak és mélabúsan homályosak, a maguk töredezettségükben is elővarázsolták az elmúlt két hónap izgalmas történetét, melyet a felsejlő hangok, illatok és mondatfoszlányok tettek oly élővé, hogy a lagúnák gyöngyszemének auráját úgy érezte, örökre elraktározta magában, mint valami Keletről származó titkos eszenciát a lepecsételt illatszerez üvegecske.

A legélénkebb emlék-mozaikdarabokon a műhelyen kívüli helyszínek rajzolódtak ki; a fából ácsolt Rialto-híd és a hídfőnél tartott piac, amelynek zsongása kitörölhetetlenül ívódott fülébe, a girbegurba sikátorok egyik-másik kapualja, ahol valamelyik szépséges donnától édes csókot kapott, a kanáliston átívelő hidacska, ahol Sandróval hosszas beszélgetést folytatott a csillagok titkos világáról és arról, vajon a Föld tényleg középpontja-e a Mindenségnek vagy a Nap körül kering-e, ahogy Nicolaus Copernicus állítja egyik munkájában, valamint a megannyi zsebongó kocsmá, ahol hajnalig poharazgatott újdonsült cimboráival, és maga is oly lelkesen énekelte a közzájön forgó dalok sikamlós sorait.

Fájó szívvel gondolt donna Giuliana Loredan szépséges arcára, törékeny termetére, szőkésbarna hullámos hajának fürtjeire, melyek úgy kacskaringóztak, mint egy tengeri csiga házán a finom barázdák, de leginkább cseresznyepiros ajkának finom ívét csodálta, különösen, amikor rámosolygott, és

érezte, hogy mindez a földi szépség elérhetetlen számára és talán sose fogja viszontlátni a lányt.

Giuliana gyakran látogatta meg a műhelyben, rá- rávetve egy kedves, őszinte pillantást, és elejtett néhány dicsérő szót, ha Tamás megmutatta aranyból, ezüstből és ékkövekből elkészített munkáját, mely elismerés a legszomorúbb, borús napból is ünnepet varázsolt, és az ifjú egyre bizonyosabbá vált abban, hogy mindez nem csak ügyes kezének, hanem szívének is szól.

Amikor néha kettesben maradtak, Tamás hazájáról, a török által megtépázott Magyarországról mesélt neki, festő módjára láttatva a városokat, a hegyeket, a tavakat, az emberek öltözetét, és ilyenkor magyar mondatokat vetett közbe, amelyek Giuliana számára oly különösen, mégis kellemes lágysággal csengtek. A lány cserébe gyerekkorának néhány féltett, titkos emlékével ajándékozta meg, de a kalandos sorsú Lorenzo családi krónikájából is sokat tudott meg ilyen alkalmakkor.

Napról-napra fonódott szorosabbra köztük az a mágikus kötelék, mely néha olyan váratlanul születik, ahogy a tenger mélyéből előtörő vulkán szigeteket emel az óceán ürességén, és lassan már mindkettőjüket kínozza, ha csak egy napig nem látták egymást. Ez az érzés, amelyet a szerelemtől nem sok választott el, vált fájó bizonyossággá az előző este, amikor a zezugos sikátorok közt sétálva, egy híd mellett Giuliana hirtelen Tamáshoz simult, hogy a magyar ifjú egyszerre lélegezte be a lány finom illatát, és érezte testének enyhe remegését, és az ekkor kapott csók mézízét még most is érezte,

mely csók olyan teljességet jelentett, hogy utána csak új következhetett.

A távozás megmásíthatatlanságát nem tudta feledtetni Giuliana hite sem, hogy valamikor újra fogják látni egymást, mert Tamás lelke mélyén úgy gondolta, hogy az nem válhat valóra, bár maga sem tudta, pontosan miért.

Hosszú tűnődéséből az óratorony újabb kongása ébresztette fel, és meglepődve látta, hogy művelt és leleményes társa, János deák alakja tűnt fel a Basilica di San Marco felől, aki sietős léptekkel közeledett felé, már távolról mutogatni igyekezően valami fontosat.

- Induljunk, Tamás úrfi, a gondolás már felettébb türelmetlen, és nem győzőm nyugtatni, hogy várakozását megtéríted - szólalt meg János, mikor megérkezett.

- Sajnos, még nem érkezett el az ideje - felelte Tamás -, mivel Sandro barátom bár több, mint egy órája lépett be a doge palotájába, ahonnan azóta sem jött ki senki. A gondolás bére pedig az én dolgom - jelentette ki nagyvonalúan, bár később, mikor pénzeserszényét ellenőrizte, nem volt olyan derűs a jövőt illetően.

Türelmetlenül topogtak a Piazzetán, időnként a Palazzo Ducale felé pillantva, amikor János hirtelen felkiáltott. - Jön Lorenzo és mögötte Sandro barátunk!

Valóban a Porta della Carta gótikus remekműve előtt megjelent Sandro, és kezében egy tekercset szorongatott. Barátait megpillantva feléjük sietett Lorenzóval együtt, ki elválaszthatatlan legénye és egyben bölcs tanácsokkal bíró társa is volt

- Mio caro Tommaso - üdvözölte Sandro barátját. - Sajnálom, hogy megvárakoztattalak, de sok időbe telt, míg signore

Gonzaga minden utasítását meghallgattam közös utunkra nézve, és egy levelet is át kellettennem.

- Látom, a doge pecsétje van rajta - mutatott a tekercsre Tamás.

- Igen, így van, de a tartalmát magam sem ismerem, csak annyit tudok, hogy Transsylvania kormányzójának, fratello Georgio-nak személyesen kell a kezébe adnom.

- Akkor Veszprémig egy az utunk. Remélem, küldetésed igazi célját is közölték veled - pillantott Sandróra Tamás.

- Nem titok, hogy részletes megfigyeléseket kell végezni a magyarországi állapotokról és minden negyedik napon jelentést kell küldeni signore Gonzagának. Számítok segítségedre, hiszen magyarul én nem tudok - tette hozzá -, de küldetésem egyes feladatairól nem beszélhetek - mondta „sotto voce”¹, mintha más is meghallhatta volna beszédét.

- Megígérem, hogy erről nem faggatlak, és segítségedre leszek mindenben. De mondd - váltott hirtelen témát -, elbúcsúztál reggel Giuliánától?

- Ébren volt már kora reggel és jó pár intelmet kaptam tőle útravalóul. De miért kérdezed?

- Csak úgy eszembe jutott - mondta Tamás, és ekkor János és Lorenzo, akik eddig egymás között diskuráltak, most hozzájuk szegődtek és János enyhe iróniával jegyezte meg:

- A gondolás már egy órája várakozik a Doganánál, nem kevés fizetségért.

- Esatto come tu ha detto² - bólintott Lorenzo egyetértve.

¹ suttogva, olaszul

² Pontosan úgy van, ahogy mondtad, olaszul

- Tíz órára kell a kikötőhöz érnünk - felelte Sandro -, mivel ekkor fut ki a Triesztbe tartó hadigálya, amelyet utazni fogunk. Induljunk! - tette hozzá tömören, és erre mind a négyen a Piazza felső vége felé vették az irányt, majd a Canal Grande vámépülete felé tartottak, amelynek alacsony tornyán, aranyozott gömbön Fortuna forgó szobra mutatta a szél irányát, messziről jelezve, hogy a tenger felől feltámadt a levegő.

Jobban szemügyre véve eme négy ifjút, némileg vegyes benyomást keltettek ruházatukat nézve, de ez a kevés furcsaság megszokott volt Velence utcáin, ahol a tenger száz irányából érkező kalmárok a Mediterránium megannyi szokását, beszédét és viseletét hozták magukkal.

Gyulaffy Tamás magyaros tollas süveget viselt, kékhímzéses dolmányt és csizmát hordott, felsőtestére könnyű olaszos köpönyeget terített, így csak fejfedője jelezte a velenceieknek, hogy idegennel akadt dolguk. Saját kezűleg kovácsolt tőre köpönyege alól kandikált elő, és bár a párbajozást a Serenissima tanácsa erős eszközökkel tiltotta, mégis sokszor a fegyver mondta ki az utolsó szót egy-egy esti csetepaté után, mikor a szűk sikátorok közt útonállók és tolvajok kerültek útjukba.

1549-ben nem Velence volt az egyetlen város, ahol az éjszakai sétálót kellemetlen meglepetések érhatték, de ez a hely még sokkal biztonságosabbnak volt mondható a dunántúli településeknél, ahol a török portyázása oly veszélyessé tette a mindennapokat.

Sandro korának velencei divatját követte, sötétbarna hullámos haját szabadon hagyta és köpönyege alatt - Tamáshoz

hasonlóan - hosszú tört viselt, de tartott egy éles kétpengéjű kést is a nadrágszárában elrejtve, tekintettel az esetleges szorult helyzetekre. János deák és Lorenzo, bár nem viseltek olyan pompázatos öltözetet, mint uraik, arányos termetük, fiatalságuk és megnyerő tekintetük folytán méltó kíséretnek tűntek az idegen szemlélő szemében.

Sandro, Guiseppe Loredan legidősebb gyermeke nem követte apja mesterségét, hanem a doge szolgálatába szegődött. Mivel apja gondos taníttatásban részesítette, egyformán jól beszélt franciául, németül és angolul, anyanyelvén pedig ékesszólónak, sőt körmönfontnak, az előkelő fordulatok mesterének számított, különösen pedig a gioco di parole³-ben jeleskedett, mely szójátékokat szívesen szőtte enyhén modoros beszédébe. A doge mellett sokszor kapott kényes feladatokat, gyakran kellett egy-egy diplomáciai mesterkedés érdekében Európa távoli részeire utaznia, de küldetéseit legtöbbször siker koronázta.

Nehéz helyzetben volt ezidőtájt a hatalma csúcsán megingó Serenissima, mivel az 1508-as cambray-i liga után egyszerre kellett megküzdenie a pápa egyre terjeszkedő hatalmával, Miksa német-római császárral és a francia királlyal, akik szívesen meghódították volna a Velencei Köztársaság virágzó birtokait és gazdag városait.

Mindazonáltal a török birodalom terjeszkedése is egyre aggasztóbbnak tűnt a velencei patríciusok szemében, hiszen a jól bevált Földközi-tengeri kereskedelmi utak, elsősorban a mesés Kelet felé vezető, Bizánctól Cipruson át Alexandriáig kezdtek mind veszélyesebbé válni. A török evezős gályák,

³ szójáték, olaszul

melyek erős tűzerővel bírtak egyre gyakrabban lékelték meg a nehéz és értékes rakománytól lassan haladó velencei hajókat, és a töménytelen értékes fűszer, bors, illóolajok, sűrűn szövött kelmék, arany, ezüst és drágakövek a tenger fenekére kerültek.

1549-ben V. Károly német-római császár és I. Ferdinánd Habsburg uralkodónak nem fűződött érdeke ahhoz, hogy az oszmán hódítást, akár szárazföldön, akár tengeren érdemben megakadályozza, hiszen Magyarország még szétszabdalva is jelentős ellenállást fejtett ki, amely ahhoz elegendőnek bizonyult, hogy birodalmaik sértetlenül maradjanak.

Erdélyben Martinuzzi Fráter György, váradi püspök kormányzott Izabella királyné, János király özvegye nevében, ki megpróbálta a szabadon maradt országrészeket egyesíteni a leendő János Zsigmond, János király fia számára, de egyre nehezedett rá a törökpártiság vádja, valamint Izabella királyné dacos ellenállása, aki legszívesebben visszatért volna szülőhazájába, Lengyelországba, továbbá az a teher, amely a pillanatról-pillanatra változó belső politikai helyzetből és a külső veszélyezettségből eredt, egyfelől a török porta, másfelől a Habsburgok egyre erőszakosabb terjeszkedése révén.

A csónak már régóta várakozott, kopott, feketés fája lágyan ringatózott a kanális egyik kőlépcsőjénél. A csónakos Frederico jókedvűen köszöntötte a négy ifjút, de különösen Sandrót, aki ige nagy becsben állt előtte. Sokszor vitte őt az éj közepén titkos találkákból hazafelé, és ilyenkor mindig vidám beszélgetéseket folytattak, nem mint úr és szolga, hanem mint az idősebb a fiatalal, mert Frederico már megette kenyere javát, bár haja még nem őszült, de az élet

árja erős nyomokat hagyott lelkében és testén is. Időnként már nehezen bírta az evezőlapátot, és ez néha félelemmel töltötte el, de valahogy mindig túltette magát rajta, bár utasai ebből nem vettek észre semmit, még dicsérték is, hogy kora meg sem látszik rajta és szervezete olyan, mint a vas.